

Σύγχρονη Εκπαίδευση

αφιέρωμα

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Π. Παπακωνσταντίνου: Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Μ. Ηλιού: ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΥΘΟΙ
Β. Φίλιας: Η ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
Ε. Παπαδημητρίου: ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Γ. Πολυδωρίδη: Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ
Πορίσματα μιας εμπειρικής έρευνας στην Ελλάδα

* * *

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
(Μεταλυκειακά Κέντρα - Πρόσθετη εσωσχολική βοήθεια)
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΕΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ Α. ΔΕΛΜΟΥΖΟΥ - Δ. ΓΛΗΝΟΥ ΣΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΙΜΗΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

περιεχόμενα

Σημείωμα της Σ.Ε.: Το αφιέρωμα του 27ου τεύχους: Ο ρόλος και το έργο των εκπαιδευτικών	4
ΣΧΟΛΙΑ... ΚΑΙ ΑΠΟΦΕΙΣ	σελ. 8-12
Σ.Ε.: Και πάλι διευκρινίσεις	8
Σ.Ε.: «Το 4ο συνέδριο της Σ.Ε. Μερικές διαπιστώσεις και σκέψεις»	8
Σ.Ε.: Φανατισμός ή απόλυτο κενό; – Ομαδικές τιμωρίες	9
Σ.Ε.: Η διαφωνία για τη διαφωνία. Και μετά; – Η ένταξη στην παραγωγή ως μέθοδος περιορισμού των υποψηφίων για τα Α.Ε.Ι. – Η «άλλη» άποψη	10
Σ.Ε.: Για μια «άλλη» αντίληψη των εκπαιδευτικών πραγμάτων	11
Σ.Ε.: Το 4ο συνέδριο της Σ.Ε. και το παν/κό άσυλο	11
Σ.Ε.: Η υπογραφή των σχολίων της Σ.Ε.	12
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ	σελ. 13-15
Γ.Μ.: Η διαμαρτυρία του Αιμίλιου	13
Ομάδα Εργασίας: Προετοιμασία αφιερώματος στο μάθημα της Έκθεσης	16
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ - ΕΠΙΛΟΓΗ	σελ. 17-33
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π.: Εφαρμογές της Αντισταθμιστικής Αγωγής στο Ελληνικό Σχολείο	17
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	σελ. 34-46
ΔΟΥΚΑΚΗΣ Λ.-Ν. – ΒΕΡΓΕΤΗ Μ.: Ιστορικό του θεσμού Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα	34
ΧΑΡΙΤΟΣ Χ.: Κείμενα του Α. Δελμούζου και του Δ. Γληνού στα σχολικά εγχειρίδια	40
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ και ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	
1ο Μέρος των Πρακτικών του 4ου Συνεδρίου της Σ.Ε.	σελ. 47-103
ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ Α.: Οι στόχοι του 4ου Συνεδρίου της Σ.Ε. Ανακοίνωση εκ μέρους της Σ.Ε. στην έναρξη του Συνεδρίου	48
Χαιρετισμός του εκπροσώπου του Υπουργείου Παιδείας κ. ΧΡ. ΜΗΛΙΩΝΗ	50
Χαιρετισμός του προέδρου της ΟΛΜΕ κ. ΧΡ. ΜΙΧΑΛΕ	51
Χαιρετισμός εκ μέρους της ΟΙΕΔΕ του κ. Γ. ΤΣΕΖΟΥ, μέλους του Δ.Σ.	52
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π.: Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. (Συμπεράσματα του Συνεδρίου)	54
ΗΛΙΟΥ Μ.: Έρευνα και Μύθοι	58
ΦΙΛΙΑΣ Β.: Το πρόβλημα της ουδετερότητας της έρευνας και η τεχνοκρατική αντίληψη της ανάλυσης της κοινωνικής πραγματικότητας	63
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ε.: Σύγχρονα Επιστημολογικά Προβλήματα της Έρευνας των Κοινωνικών Επιστημών	67
ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΟΛΥΔΩΡΙΔΗ Γ.: Η Έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεώρηση του κοινωνικού γίνεσθαι και του ρόλου της εκπαίδευσης και επιστημολογικό πρότυπο	75
ΞΩΧΕΛΛΗΣ Π. – ΦΡΑΓΚΟΥ Α. – ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Π. – ΜΠΑΡΜΠΑΣ Α.: Μεθόδευση της διδασκαλίας και αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης στο Γυμνάσιο και Λύκειο. Πορίσματα μιας εμπειρικής έρευνας στην Ελλάδα	85-103
1ο ΜΕΡΟΣ:	
Α. Αφετηρία, στόχοι και μεθοδολογία της έρευνας	86
Β. Πορίσματα της έρευνας (κατά μάθημα):	
I. Ιστορία (Π. ΞΩΧΕΛΛΗΣ)	91
II. Φυσική (Α. ΜΠΑΡΜΠΑΣ)	96
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	σελ. 105-110
Επιμέλεια: Αγγελική Χρονοπούλου	
Όμιλος για την Ιστορία των Μαθηματικών	105
4 εκδηλώσεις του Συλλόγου Καθηγητών του Λυκείου Άργους Ορεστικού	106
ΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡ.: Μια αποδοτική συνεργασία ΣΕΛΜΕ - Σχολής Τυφλών Θεσ-νίκης	107
Σεμινάριο Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού	107
Σεμινάριο για το Παιδικό Λογοτεχνικό Βιβλίο	108
Συνοπτικός κατάλογος περιεχομένων των 25 τευχών της Σ.Ε.	113

Ιστορικό του θεσμού τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Γράφουν:

Ντάντης-Λάζαρος Δουκάκης Μαρία Κ. Βεργέτη

2ο μέρος

III. Θεσμοθέτηση και σταδιακή οργάνωση του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης (1959-1983).

- α. Μια περιοδοποίηση στην εξέλιξη του θεσμού
- β. Διαμόρφωση και ολοκλήρωση ενός θεσμού επαγγελματικής εκπαίδευσης
- γ. Μεταρρυθμίσεις και δυσκολίες «αναβάθμισης» του θεσμού.

III. Θεσμοθέτηση και σταδιακή οργάνωση του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης (1959-1983).

α. Μια περιοδοποίηση στην εξέλιξη του θεσμού.

Τα όσα εκθέσαμε ως εδώ θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν σαν σκιαγράφιση της προϊστορίας του συστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αποσπασματικές ενέργειες, ασυντόνιστες πρωτοβουλίες (κύρια ιδιωτικές) σχηματίζουν ένα δίκτυο σχολών που αποτελούν το «φτωχό συγγενή» του κεντρικού εκπαιδευτικού δικτύου. Η περιγραφή του τι υπήρχε μας διευκολύνει να κατανοήσουμε την κατάσταση που θα δημιουργηθεί με τα νομοθετήματα του 1959. Τη χρονιά αυτή αρχίζει η ιστορία του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το παλιότερο δίκτυο οργανώνεται, επεκτείνεται, απαγγιστρώνεται στο αναγνωρισμένο κεντρικό εκπαιδευτικό σώμα, προσπαθεί απεγνωσμένα συχνά μέσα σ' ένα ε-

χθρικό περιβάλλον, να επιβιώσει, να κατοχυρώσει, και να ουσιαστικοποιήσει την ύπαρξή του σαν ισότιμο υποσύστημα των εθνικών εκπαιδευτικών μηχανισμών.

Σ' αυτή τη νέα φάση μπορούμε να διακρίνουμε δύο περιόδους (σύμφωνα με την οριζόντια τομή του Πίνακα 2): α) μια πρώτη περίοδο διαμόρφωσης και ολοκλήρωσης του θεσμού, που η αρχή και το τέλος του καθορίζονται από τα νομοθετήματα του 1959 και του 1970 και β) μια δεύτερη περίοδο μεταρρυθμίσεων του υπαρκτού συστήματος με δύο χρονολογίες σταθμούς το 1976/77 και το 1983.

Η κάθε μια από τις δύο παραπάνω περιόδους είναι δυνατόν να υποβληθεί σε μια νέα διάκριση βασισμένη στις βαθμίδες που κύρια στόχευε το κάθε νομοθέτημα (κάθετη τομή του Πίνακα 2). Διαπιστώνουμε μ' αυτόν τον τρόπο μια συνεχή εναλλαγή στους στόχους των νομοθετημάτων: α) πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια το 1959, β) τριτοβάθμια το 1970, γ) πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια το 1976, 77, δ) τριτοβάθμια το 1983 (και εάν ψη-

φιστεί το νομοσχέδιο του 1985 επιστρέφουμε στη δευτεροβάθμια και πρωτοβάθμια). Η παρατήρηση που απορρέει είναι ότι ποτέ δεν βρισκόμαστε μπροστά σε μια συνολική και ολοκληρωμένη ρύθμιση των προβλημάτων που εμφανίζει το εκπαιδευτικό σύστημα. Αν επιμείνουμε στις ανταγωνιστικές σχέσεις που το διέπουν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, χρησιμοποιώντας λίγο CLAUSWITZ ότι ποτέ στην ιστορία των μεταρρυθμίσεων του εκπαιδευτικού συστήματος δεν δίνονται «κατά μέτωπον μάχες», αλλά ακολουθείται μια τακτική «κινήσεων, σημείων και θέσεων».

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ(1959-1983)

	Πρωτοβάθμια- Δευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια
Διαμόρφωση- Ολοκλήρωση	1959	1970
Μεταρρυθμίσεις	1976/77(1985)	1983

Θα εξετάσουμε πάντα συνοπτικά τις τέσσερις περιόδους στην αλληλουχία τους και από τις σκοπιές α) της γενικότερης φιλοσοφίας του θεσπίσματος που καθορίζει την κάθε περίοδο για την κοινωνική λειτουργικότητα του δικτύου επαγγελματικής εκπαίδευσης, β) των βασικών αρχών που υιοθετούνται για την εσωτερική δόμηση του συστήματος και γ) των εξειδικευμένων μέτρων που λαμβάνονται για την οργάνωση και λειτουργία του.

β. Διαμόρφωση και ολοκλήρωση ενός θεσμού επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Μελετώντας τα κείμενα των νόμων αλλά και τις εισηγητικές εκθέσεις του νόμου 3971/59 «Περί Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, Οργάνωσης της Μέσης Εκπαιδεύσεως και Διοικήσεως της Παιδείας» και του νομοθετικού διατάγματος 3973/59 «Περί ενοποίησης και συντονισμού της Διοικήσεως Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως» ξεχωρίζουμε ορισμένες βασικές διαπιστώσεις και καινοτομίες.¹⁹

1. Η Εθνική Παιδεία πρέπει να στραφεί προς τον τεχνικοοικονομικό τομέα αλλά και η

επαγγελματική εκπαίδευση προς την ανθρωπιστική παιδεία γιατί αφ' ενός η «δημιουργία επιστημόνων των θετικών επιστημών, αλλά και τεχνικών στελεχών όλων των βαθμίδων και ειδικευμένων καθίσταται το αναγκαίο μέσον προσαρμογής προς την τεραστίαν επιστημονικήν και τεχνολογικήν πρόοδο του δευτέρου ημίσεως του 20ου αιώνα», αφ' ετέρου «η μονομερής εμπειρική και μηχανική άσκησις των νέων δεν επαρκεί ούτε δια τον επαγγελματικών αυτών βίον, ούτε δια τον βίον των ως πολιτών και ανθρώπων, εάν δεν συνοδεύηται παραλλήλως και από γενικήν μόρφωσιν και ηθικήν και εθνικήν αγωγήν».

2. Το χάσμα μεταξύ επαγγελματικής και γενικής εκπαίδευσης γίνεται προσπάθεια να γεφυρωθεί «δια της **οργανωτικής ενότητας των επαγγελματικών σχολείων της χώρας μετά των λοιπών σχολείων αυτής**».

3. Το πρώτος αναλαμβάνει τις ευθύνες λειτουργίας και εποπτείας αυτού του τομέα της εκπαίδευσης που μέχρι τότε είχε αφήσει «εις χείρας της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ασκούσης πολλάκις έργον λίαν επαινετόν, εις ελαχίστας περιπτώσεις, ανελάμβανεν αυτό ταύτην, ως ιδίαν αυτού υπόθεσιν». Γι αυτό ενοποιείται και συντονίζεται η διοίκηση και εποπτεία της επαγγελματικής εκπαίδευσης που ήταν κατανεμημένη (όπως και σήμερα εξάλλου) σε διάφορα Υπουργεία (τουλάχιστον 8). «Έκαστον των ως άνω Υπουργείων ενεργούν κεχωρισμένως, έχει αναπτύξει όχι μόνον ίδια προγράμματα δια τας σχετικές προς αυτό ειδικότητας, αλλά και ιδιον τρόπον οργάνωσης και διοικήσεως των σχολείων και των βαθμίδων αυτών, ιδία προσόντα των εισαγόμενων μαθητών και ποικιλίαν τρόπων επιλογής και ασκήσεως διδακτικού προσωπικού. Επιπλέον, διάφορα Υπουργεία ιδρύουσιν ή εποπτεύονται της αυτής ή ομοειδούς ειδικότητας σχολεία, ασχέτως προς τον αναγκαίον δια την χώραν αριθμόν δι' εκάστην ειδικότητα, τα δε ομοειδή ταύτα σχολεία έχουσι πολλάκις διάφορον οργάνωσιν και πρόγραμμα και παρέχουσι διαφόρων τύπων απολυτήρια και προσόντα εργασίας εις τους αποφοίτους. Αλλά και εντός του αυτού τύπου σχολείου, λόγω της μη καθιερώσεως οριστικού συστήματος, το πρόγραμμα και η οργάνωσις τροποποιούνται σχεδόν κατ' έτος ενίοτε εντός του αυτού έτους, ώστε καθίσταται δυσχερής η εφαρμογή και η απόδοσις». Με το νόμο η γενική αρμοδιότητα ανατίθεται στο Υπουργείο Παιδείας εκτός των κέντρων μαθητείας και γεωργικής επιμόρφωσης «ως μη αποτελούντα κανονικά σχολεία επαγγελματικής προπαρασκευής». Ιδρύεται Συντονιστικό Συμβούλιο με αντιπροσώπους όλων των Υπουργείων και των βασικών οργανισμών που έχουν σχέση με την επαγγελματική εκπαίδευση.

19. Οι δυο νόμοι συμπληρώθηκαν με το βασιλικό διάταγμα 678/1961 «Περί Ιδιωτικής Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως».

4. Η οργάνωση των μηχανισμών επαγγελματικής εκπαίδευσης κατά βαθμίδες:

α) Δίνεται η κατεύθυνση ίδρυσης δημόσιων γεωργικών, τεχνικών ή άλλων ειδικοτήτων σχολείων κατώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης, όπου γίνονται δεκτοί απόφοιτοι Δημοτικού και δίνεται επίσης η δυνατότητα ίδρυσης σχολείων κατώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης παρόμοιων με τα δημόσια.

β) Η μέση παιδεία επιδιώκεται στο εξής να μην αποτελεί «μόνον προπαρασκευαστικόν δια την Ανωτάτην Παιδείαν στάδιον, αλλά και ετοιμασίαν των νέων δια την ζώην του πολίτου και του εργαζόμενου ανθρώπου, δοθέντος ότι οι εις τον στίβον της εργασίας εισερχόμενοι απόφοιτοι της Μέσης Εκπαιδύσεως, είναι πολύ περισσότεροι των εισαγομένων εις τας Ανώτατας Σχολάς». Δίνεται απολυτήριο της πρώτης βαθμίδας του γυμνασίου, «ώστε όσοι δε θα δύναται ή δεν θα επιθυμούν να συνεχίσουν τας παραιτέρω γυμνασιακάς σπουδάς, να μη μένουν άνευ αποδεικτικού τινός τυπικών προσόντων, αλλά να έχουν δια την είσοδον εις επαγγελματικά σχολεία ή εις εργασίας αναλόγων σχολικών προσόντων». Στα εξατάξια Γυμνάσια δημιουργούνται από τη Δ' μέχρι την ΣΤ' τάξη εκτός από τα υπάρχοντα κλασσικά νέα, πρακτικά τμήματα (Τεχνικής, Αγροτικής, Οικονομικής, Ναυτικής, Ξένων γλωσσών και Οικιακής οικονομίας). Ιδρύονται δημόσιες μέσες τεχνικές σχολές κύρια στην επαρχία (Ιωάννινα, Κοζάνη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη, Χαλκίδα, Καλαμάτα). Δίνεται το δικαίωμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία να λειτουργεί παρόμοιες σχολές.

γ) Ιδρύονται στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη δύο σχολές Υπομηχανικών μέσης στάθμης «σαφώς διακεκριμένοι ως προς τα προσόντα αυτών από τας των διπλωματούχων του Πολυτεχνείου». Οι απόφοιτοί τους μπορούν να διδάξουν και στις επαγγελματικές σχολές. Ιδρύονται επίσης έξι σχολές τεχνικών βοηθών εργοδηγών και στην Αθήνα η Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.) με σκοπό την επιμόρφωση και παιδαγωγική κατάρτιση των λειτουργών της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Το 1964 με το νομοθετικό διάταγμα 4379/64 αναδιαρθρώνεται η γενική εκπαίδευση. Καθιερώνεται η δωρεάν εκπαίδευση, η εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και το σχήμα Δημοτικό-Γυμνάσιο-Λύκειο. Το γυμνάσιο διαιρείται σε Γενικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Οι συνέπειες αυτών των μεταρρυθμίσεων στη γενική παιδεία για το δίκτυο της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι προφανώς σημαντικές, αλλά το δεύτερο νομοσχέδιο που κατατίθεται τον Μάη του 1965 και κάνει μια προσπάθεια συνολικής

παρέμβασης στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση δεν θα συζητηθεί λόγω των πολιτικών εξελίξεων.

Το Νομοθετικό διάταγμα 5464/66 εισάγει την ανώτατη βαθμίδα της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η δικτατορία του 1967 ακυρώνει τις μεταρρυθμίσεις του 1964 στη γενική εκπαίδευση και το 1970 με βάση το σχέδιο που είχε προετοιμάσει το 1965 ο Ο.Ο.Σ.Α. γίνεται μια προσπάθεια σφαιρικής αντιμετώπισης του προβλήματος της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Με τα νομοθετικά διατάγματα 580/70 και 652/70 ολοκληρώνεται η διαδικασία σχηματισμού και ιεράρχησης του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το πρώτο κατοχυρώνει την μέχρι τότε υπάρχουσα κατάσταση στη μέση τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση με τον καθορισμό δυο κύκλων (κατώτερη για τους απόφοιτους του Δημοτικού και μέση για τους απόφοιτους της Γ' Γυμνασίου). Ο δεύτερος αναφέρεται στην ανώτερη τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση με την ίδρυση πέντε κέντρων ανώτερης τεχνικής εκπαίδευσης²⁰ (στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα και Ηράκλειο με σχολές τεχνολόγων μηχανικών, τεχνολογίας τροφίμων, στελεχών επιχειρήσεων, παραιοϊατρικών επαγγελματιών και τεχνολόγων γεωπονίας).

Το 1973 δημοσιεύονται πορίσματα μιας Επιτροπής Παιδείας που προτείνουν μια παραλλαγή των στόχων του 1964: δετής άμεσα και μελλοντικά 9ετής υποχρεωτική παιδεία. Χωρισμός του Γυμνασίου «σε Γενικών, Κλασικών, Θετικών και Σύγχρονον» και ίδρυση επαγγελματικού κλάδου 2 κύκλων.

Μέχρι εδώ ο θεσμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης κατόρθωσε να ενταχθεί στο εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα, να ολοκληρώσει την οργανωτική του συγκρότηση (τρεις βαθμίδες) αλλά σε σαφή ιεράρχηση ως προς το κλασικό δίκτυο της γενικής εκπαίδευσης όσον αφορά την κοινωνική αναγνώριση των τίτλων που παρέχει στους απόφοιτους.

γ. Μεταρρυθμίσεις και δυσκολίες «αναβάθμισης» του θεσμού.

Με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις του 1976/77 ο θεσμός «ελπίζει μετά βεβαιότητας» σε μια ανυπόστατη ανακήρυξη ισοτιμίας. Ειδικότερα, με το νόμο 309/76 «Περί οργάνωσης και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδύσεως» και με το νόμο 576/77 «Περί οργάνωσης και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως» μπαίνουν οι βάσεις μιας εκτεταμένης

20. Άρχισαν να λειτουργούν το 1973. Άλλα νομοθετήματα είναι τα 581/70 και 789/70 για τη Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.

μεταρρύθμισης του θεσμού τόσο από τη σκοπιά της εσωτερικής του οργάνωσης όσο και από τη σκοπιά της κοινωνικής του λειτουργικότητας.

Στη γενικότερη φιλοσοφία της μεταρρύθμισης διατυπώνεται ή πρόθεση α) να συνδεθεί η επαγγελματική εκπαίδευση στενά με το σύστημα απασχόλησης, ώστε ν' αποτελεί «σταθερό βάθος μεταξύ της υψηλής στάθμης τεχνικών και του εργατοτεχνικού δυναμικού» και β) να πλησιάζουν οι εκπαιδευτικές ροές το ευρωπαϊκό πρότυπο όπου το 50-70% του μαθητικού δυναμικού στρέφεται στην επαγγελματική εκπαίδευση ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό έφτανε μόλις το 20%²¹.

Μέτρο υλοποίησης του παραπάνω στόχου είναι η θέσπιση του σχήματος Δημοτικό-Γυμνάσιο-Λύκειο και η εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. «Με την κατάργηση των εισητηρίων εξετάσεων δια την εγγραφήν εις το Γυμνάσιον, με την χορήγησιν βασικού απολυτηρίου κατά την αποφοίτησιν εκ της Γ' τάξεως του Γυμνασίου και με την θέσπισιν εισητηρίων εξετάσεων δια την εγγραφήν εις την Δ' τάξιν, ήτοι εις την Α' τάξιν του αναπτυσσόμενου Λυκείου, βασίμως ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός. Διότι, αφ' ενός μεν θα διανύηται χωρίς εμπόδια ο χρόνος των εγκυκλίων σπουδών, με στόχον την εννεαετή υποχρεωτικήν παιδείαν, αφ' ετέρου δε τίθεται φραγμός εις την ανέλεγκτον παραγωγήν αποφοίτων εξετασίων Γυμνασίων, ο κύριος όγκος των οποίων, έναντι του εμποδίου των εισητηρίων δια το Λύκειον εξετάσεων, θα στραφεί προς πρακτικές και τεχνικές κατευθύνσεις». Με τη θέσπιση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης καταργούνται οι κατώτερες επαγγελματικές σχολές. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση χωρίζεται πλέον σε δυο βαθμίδες: τη μέση και την ανώτερη. Η μέση περιλαμβάνει τις Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές και τα Τεχνικά και Επαγγελματικά Λύκεια. Η ανώτερη παρέχεται στις Ανώτερες Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές. Η εκπαίδευση συνδυάζει τις βασικές θεωρητικές γνώσεις και την επαγγελματική κατάρτιση με τη γενική μόρφωση και είναι δωρεάν. Η φοίτηση στη μέση τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση είναι ημερήσια ή νυχτερινή για τους εργαζόμενους μαθητές. Στο α' εξάμηνο των Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών εγγράφονται χωρίς εξετάσεις κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου του νόμου 309/76 ή ενδεικτι-

κού Γ' τάξεως εξετασίου Γυμνασίου. Η φοίτηση στις σχολές αυτές διαρκεί δύο ως τέσσερα εξάμηνα στις ημερήσιες σχολικές μονάδες και ένα ή δύο εξάμηνα περισσότερο στις νυχτερινές σχολικές μονάδες. Οι απόφοιτοι των Σχολών γράφονται μετά από εξετάσεις στο γ' εξάμηνο των Τεχνικών και Επαγγελματικών Λυκείων. Στο α' εξάμηνο των Τεχνικών και Επαγγελματικών Λυκείων εγγράφονται μετά από εξετάσεις οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου του Νόμου 309/76 ή ενδεικτικού Γ' τάξεως εξετασίου Γυμνασίου ή πτυχίου Κατώτερης Τεχνικής ή Επαγγελματικής Σχολής. Η φοίτηση διαρκεί έξι εξάμηνα στα ημερήσια, και δύο εξάμηνα περισσότερο στα νυκτερινά. Οι απόφοιτοι των Τεχνικών και Επαγγελματικών Λυκείων εισάγονται με τις ίδιες προϋποθέσεις εισαγωγής των αποφοίτων Γενικών Λυκείων και με την προϋπόθεση να έχουν παρακολοθήσει με επιτυχία κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Λύκειο τα απαιτούμενα μαθήματα για την εισαγωγή στις αντίστοιχες Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές, στις Ανώτερες Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές, τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, τις Ακαδημίες Σωματικής Αγωγής, τις Σχολές Οικιακής Οικονομίας, την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Τα Τεχνικά Λύκεια περιλαμβάνουν τμήματα των τομέων μηχανολογικού, ηλεκτρολογικού και ηλεκτρονικού, δομικού, χημικού και μεταλλουργικού. Τα Επαγγελματικά Λύκεια περιλαμβάνουν τμήματα των τομέων οικονομίας και διοίκησης, κοινωνικών υπηρεσιών και γεωργικού και κτηνοτροφικού. Σχολικές μονάδες της ίδιας πόλης μπορούν να συγκροτούν μια ενιαία εκπαιδευτική μονάδα, ένα Κέντρο Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (Κ.Ε.Τ.Ε.). Μετά το 1977 αυξάνονται με προεδρικά διατάγματα οι σχολικές μονάδες, τα τμήματα και οι κατευθύνσεις ειδίκευσης της μέσης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τέτοια προεδρικά διατάγματα είναι τα υπ' αριθμ. 719/77, 929/77, 621/78, 577/78, 726/78, 858/78, 1020/78, 236/78, 250/79, 903/79, 247/79, 22/80, 288/81, 93/82, 123/82, 63/83, και 168/84.

Οι «βέβαιες ελπίδες» της μεταρρύθμισης του 1977 δεν επαληθεύτηκαν. Προφανώς δεν ακούσαν η νομοθετική αλλά ανυπόστατη ανακήρυξη της ισοτιμίας, ούτε η δικλείδα εξαναγκασμού μέσω εκσυγχρονισμού των συστημάτων επιλογής που μείωναν το θεσμό της επαγγελματικής εκπαίδευσης σε χώρο υποδοχής «αποτυχημένων».

Η μεταρρύθμιση του 1983 (νομοθετικό διάταγμα 1404/83 για τη δομή και τη λειτουργία των Τ.Ε.Ι.) επικεντρώνει τις προσπάθειές της στο τριτοβάθμιο επίπεδο διαπιστώνοντας την αδυναμία των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. ν' αποτελέσουν

21. Στην εισηγητική έκθεση «ελπίζεται μετά βεβαιότητα ότι εντός του αμέσως προσεχούς μέλλοντος θα διπλασιαστεί ο αριθμός των στρεφόμενων προς την Επαγγελματική Εκπαίδευση νέων».

μια «αξιόπιστη εκπαιδευτική, κοινωνική και επαγγελματική προοπτική» και την επικράτηση της αντίληψης ότι τα Α.Ε.Ι. είναι η μόνη αποδεκτή και καταξιωμένη προοπτική που συντελεί στο να κατευθύνονται προς αυτά «άτομα και μαθητές που δεν έχουν πραγματική κλίση ή σαφή και ώριμη επιλογή για πανεπιστημιακή εκπαίδευση».

Τα Τ.Ε.Ι. σύμφωνα με τις εισηγητικές εκθέσεις του νόμου είναι απόρροια μιας εξειδίκευσης στο χώρο της εκπαίδευσης των κατευθύνσεων του πενταετούς προγράμματος για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Η νέα λογική που διαπερνά τις κατευ-

θύνσεις των Τ.Ε.Ι. θ' αποτελέσει μοχλό επαναπροσδιορισμού των κατευθύνσεων όλων των βαθίδων του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, των συσχετισμών μεταξύ γενικού και επαγγελματικού δικτύου (Ακολουθεί το 1985 ο νέος νόμος για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Το εκπαιδευτικό σύστημα θα προσαρμοστεί «στις σύγχρονες συνθήκες όπου οι διαρκώς μεταβαλλόμενες τεχνολογικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες απαιτούν ελαστική επαγγελματική διάθρωση, μετατρέψιμες και αναπροσαρμόζομενες γνώσεις, γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα» (Α. Παπανδρέου, 30

Μια περιοδολόγηση στην ιστορία της επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης (1857-1985).	
1828 – 1856	<p>Τέθηκαν οι βασικές αρχές λειτουργίας των σχολικών μηχανισμών</p> <ul style="list-style-type: none"> – δωρεάν παιδεία – κλασικιστικός προσανατολισμός – μοναδικό δίκτυο κάθετο και μονοδιάστατο – έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης.
1857 – 1922/26	<p>Από τις πρώτες απλές διαπιστώσεις για τον προσανατολισμό που δόθηκε στην προηγούμενη φάση – στην πρώτη τεχνοκρατική ανάλυση που η «τεχνική μόρφωση» ανάγεται σε καθοριστικό συντελεστή εκβιομηχάνισης.</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1857 έκθεση Χριστόπουλου – 1872 έκθεση Μαυροκορδάτου – 1913 ακρωτηριασμός της μεταρρύθμισης Τσιριμώκου από τα στοιχεία επαγ. εκπ. – 1926 η εργασία του Ξ. Ζολώτα για την εκβιομηχάνιση.
1926 – 1957/59	<p>Διάσπαρτες (κύρια ιδιωτικές) πρωτοβουλίες δημιουργούν ένα δίκτυο σχολών επαγ. εκπαίδευσης για ν' απαντήσουν στις νέες ανάγκες της αγοράς εργασίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Στο βασικό δημόσιο «σχολικό» μηχανισμό η επαγγελματική εκπαίδευση έχει έναν χαρακτήρα περιθωριακό. – ν. 4373/29 «σχολές επαγ. εκπαιδ. και πρακτικά Λύκεια» – 1945-57: αρθρογραφία, κριτικές αναλύσεις για το εκπαιδ. πρόβλημα – 1952 έκθεση και νόμοι Παπανούτσου – ν. 1823/51 «γυμνάσιο – λύκειο φιλολογικό ή φυσιομαθηματικό» – 1957 «Επιτροπή Παιδείας», ν. 3971/59 και ν. 3973/59.
1959 – 1970/73	<p>Οργανωτική ολοκλήρωση του θεσμού</p> <ul style="list-style-type: none"> – Στροφή προς τον τεχνοοικονομικό τομέα – «οργανωτική ενότης των επαγγελματικών και των άλλων σχολείων» – Το κράτος αναλαμβάνει συνολικά τον τομέα της επαγ. εκπαίδευσης. – Δημιουργία τριτοβάθμιας επαγ. εκπαίδευσης. (1970 νόμος για ΚΑΤΕΕ – 1973 λειτουργία ΚΑΤΕΕ και δημοσίευση πορισμάτων επιτροπής παιδείας).
1974 – 1985	<p>Μεταρρυθμίσεις του θεσμού</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1976/77 • Ισοτιμία επαγ. και γενικής εκπαίδευσης • αναθεώρηση του μηχανισμού επιλογής – 1983 • προσπάθεια αναβάθμισης του θεσμού μέσω επαναπροσανατολισμού της τριτοβάθμιας επαγ. εκπαίδευσης. – 1985 • Αλλαγή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια • Πολυκλαδικά Λύκεια και περιεχόμενο σπουδών • Επανεμφάνιση ενός πλήθους φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της επ. εκπαίδευσης.

Μαΐου 1984 στο Σ.Τ.Ε.).

Η «εξειδίκευση» του πενταετούς στα Τ.Ε.Ι. ακολουθεί ένα απλό σχήμα:

α) Στο πενταετές προβλέπεται ότι η Ελλάδα στις επόμενες δεκαετίες θα βρίσκεται στο στάδιο της μετάβασης από τη βιομηχανική επανάσταση στην επιστημονικοτεχνική επανάσταση. Όσο δεν υπάρχει στην Ελλάδα η αναγκαία υποδομή εθνικής έρευνας για την ανάπτυξη της τεχνολογίας ο μόνος τρόπος που διαθέτει για ν' αποκτήσει τα νέα επιτεύγματα της επιστήμης και της τεχνολογίας είναι «τα διάφορα κανάλια του διεθνούς καταμερισμού εργασίας (εισαγωγή KNOW-HOW, ευρεσιτεχνιών, εκπαίδευση στο εξωτερικό, κοινή έρευνα, κοινή αξιοποίηση τεχνολογικών επιτευγμάτων κ.λ.π.)»

β) Τα Τ.Ε.Ι. στα παραπάνω πλαίσια αναλαμβάνουν να μεταφέρουν «τα δεδομένα επιστημονικά και θεωρητικά πορίσματα στην εφαρμογή για την αντιμετώπιση και επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων της παραγωγικής διαδικασίας». Από εδώ απορρέει βασικά η κοινωνική και οικονομική λειτουργία των Τ.Ε.Ι. να εκπαιδεύουν στελέχη «υψηλής επιστημονικής στάθμης» ή αλλιώς «στελέχη εφαρμογής» που θ' αποτελέσουν «συνδεδεμένο κρίκο μεταξύ θεωρίας και πράξης».

γ) Οι κλασικές ιεραρχίες στην κορυφή της εκπαιδευτικής πυραμίδας επαναπροσδιορίζονται. Τα Α.Ε.Ι. δίνουν έμφαση στην «προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, στην έρευνα και την υψηλή θεωρητική και σφαιρική κατάρτιση» ενώ αντίθετα τα Τ.Ε.Ι. θα είναι «προσανατολισμένα στην αφομοίωση και μεταφορά των δεδομένων της επιστήμης στην

εφαρμογή». Δεν αποτελούν δηλ. «αφ' εαυτοίς» χώρο ενοποίησης θεωρίας και πράξης, αντίθετα επαναθεομοποιείται η διάσταση των δύο τελευταίων. Αυτό που αναλαμβάνουν τα Τ.Ε.Ι. είναι η θέση του «ιμάντα μεταβίβασης» των διεθνών μεσοπρόθεσμα και εθνικών αργότερα δεδομένων και πορισμάτων της επιστημονικής παραγωγής στο χώρο της βιομηχανικής παραγωγής, στην εφαρμογή. Έτσι ελπίζεται να γεφυρωθεί η συνεχώς αναπαράγόμενη διάσταση της εκπαίδευσης και της παραγωγής.

Επίλογος

Δεν ήταν στις φιλοδοξίες αυτού του σημειώματος η ιστορική ανάλυση. Όπως υποσχεθήκαμε στην εισαγωγή ταξινομήσαμε βασικά στοιχεία της προϊστορίας και ιστορίας του θεσμού της επαγγελματικής εκπαίδευσης χωρίς να αναλύονται οι κοινωνικοί και οικονομικοί προσδιορισμοί των μετασχηματισμών. Μια τέτοια «μακράς διάρκειας» παρουσίαση, έστω και σε πρωτόλεια μορφή, δίνει μια άλλη διάσταση στις τρέχουσες διεργασίες του χώρου. Δεν είναι εύκολο να πούμε για παράδειγμα «Κ.Α.Τ.Ε.Ε.-Τ.Ε.Ι. η ίδια λογική» ενώ ταυτόχρονα μας δίνει ένα κάποιο δείκτη αξιολόγησης του βάθους των σημερινών καινοτομιών και μεγαλύτερα περιθώρια εκτίμησης του προσανατολισμού τους. Ακόμα όποια «κριτική της καπιταλιστικής εκπαίδευσης» κι αν επιχειρηθεί στη συνέχεια, έχει ένα πρώτο υλικό που και θα τη διευκολύνει ή θα την εξαναγκάσει να πάρει σοβαρά υπόψη της τη «διαχρονία».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. BAUDELLOT C., BENOLIEL R., CUKROWICZ H., ESTABLET R., *Les étudiants, l'emploi, la crise, maspero*, Paris, 1981.
2. ΔΗΜΑΡΑΣ Α., *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (τεκμήρια Ιστορίας)*, Αθήνα, Εκδοτική Ερμής Ε.Π.Ε., Τόμος Α, 1985, Β' 1984.
3. DUBAR C. *La formation professionnelle continue, la découverte*, Paris, 1985.
4. ΖΟΛΩΤΑΣ Ξ., *Οικονομική Ανάπτυξις και Τεχνική Εκπαίδευσις*, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1959.
5. ΗΛΙΟΥ Μ., *Εκπαιδευτική και κοινωνική δυναμική (κατανομή εκπαιδευτικών ευκαιριών, Εθνικές πραγματικότητες - Κοινωνικές, δυναμική και ισότητα των φύλων)*, εκδ. Πορεία, Αθήνα, 1984.
6. ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ Γ., ΒΑΚΑΤΑΤΣΗΣ Δ., *Επαγγελματική Εκπαίδευση*, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα, 1963.
7. ΜΗΛΙΟΣ Γ. «Η κρίση της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης», *Θέσεις Νο7*, 1984.
8. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ Κ. *Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα, (1830-1922)*, Θεμέλιο Αθήνα, 1977.
9. ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ Α. «Η Τεχνική Εκπαίδευση και η μυθολογία της» *Σύγχρονα θέματα*, Νο4, Αθήνα, 1979.
10. ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., ΚΑΖΑΜΙΑΣ Α., «Μελέτη Αναπτύξεως μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης» Υπουργείο Παιδείας (ΜΙΜΕΟ) 1978.

από τις εκδόσεις

Σύγχρονη Εκπαίδευση

ένα νέο βιβλίο:

Α.Ε. ΓΚΟΤΟΒΟΥ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ

επικοινωνία και κοινωνική μάθηση στο σχολείο

ΜΕΡΟΣ Ι: Θεωρητικές αφετηρίες: η κοινωνική αλληλεπίδραση ως «τόπος» της κοινωνικοποίησης και της αγωγής

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: Παιδαγωγική αλληλεπίδραση και κοινωνική μάθηση

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: Συμμετοχή στην παιδαγωγική αλληλεπίδραση και κοινωνική μάθηση: προβληματικές περιοχές της επικοινωνίας στο σχολείο ως παράγοντες κοινωνικοποίησης και αγωγής.

3.1. Η εικόνα του σχολείου: η «τάξη» στην τάξη.

3.2. Συγκρούσεις εκπαιδευτικών - μαθητών

3.3. Προβληματικοί μαθητές: το «στίγμα» στην τάξη ή η κοινωνική γένεση των περιθωριακών μαθητών

3.4. Μαθητική αδιαφορία: συμμετοχή ανταγωνισμός και κίνητρα

3.5. Όταν ο δάσκαλος δεν «ξέρει» το μάθημα: μερικοί από τους εγγενείς κινδύνους στην ερμηνεία του διδασκαλικού ρόλου

3.6. Εκπαιδευτική πράξη και αυτοαντίληψη του εκπαιδευτικού: η «αλλοίωση» της διδασκαλικής ταυτότητας και η αντιμετώπισή της.

ένα βιβλίο

με την υπευθυνότητα της «Σύγχρονης Εκπαίδευσης»
ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ: Οι συνδρομητές της Σ.Ε. μπορούν να παραλάβουν το βιβλίο στέλνοντας επιταγή 350 δρχ. (η τιμή του βιβλίου είναι 500 δρχ.) στη διεύθυνση του περιοδικού.

TAX. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Τ.Θ. 25 085 - 100 26 ΑΘΗΝΑ

Τηλ. 88.23.762 - 82.24.635 - 88.32.493

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

1. Θ. Γκότοβου - Γ. Μαυρογιώργου - Π. Παπακωνσταντίνου
ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

2. Γ. Δημολιάτη
(αντι)ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ
ή πώς η κοινωνία παράγει ανθρωπάκους

(Τα βιβλία προσφέρονται σε ειδικές τιμές στους συνδρομητές της Σ.Ε.
- βλ. 2η σελίδα του εξωφύλλου).